

Tomasz **KURCZEK**

ROLA I MIEJSCE SPÓŁEK POSIADAJĄCYCH STATUS CENTRÓW BADAWCZO-ROZWOJOWYCH W GOSPODARCE NARODOWEJ

Streszczenie: W artykule omówiono na przykładzie OBRUM sp. z o.o. jako spółki Grupy Bumar podstawy prawne funkcjonowania centrów badawczo-rozwojowych, jak również ograniczenia oraz korzyści płynące z posiadania statusu centrum badawczo-rozwojowego. Główną uwagę poświęcono roli, jaką mają spełniać centra badawczo-rozwojowe w przestrzeni gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem zadań stojących przed Spółką OBRUM po włączeniu w struktury kapitałowe Grupy Bumar.

Słowa kluczowe: Centrum badawczo-rozwojowe, przedsiębiorczość, innowacyjność, konkurencyjność, preferencje podatkowe, Grupa Bumar.

1. WSTĘP

Od wielu lat w Polsce mówi się o konieczności tworzenia klimatu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości oraz zmniejszaniu dystansu w rozwoju ekonomicznym i technologicznym polskich firm w stosunku do ich odpowiedników z krajów Unii Europejskiej. Apeluje się o zwiększenie nakładów na badania i rozwój, co powinno w długim okresie poprawić konkurencyjność polskiej gospodarki na arenie międzynarodowej i zwiększyć efektywność gospodarowania krajowych podmiotów gospodarczych. Natomiast niejednokrotnie pomija się fakt, iż oprócz wielkości środków przeznaczanych na sferę badawczo-rozwojową niezmiernie istotne są również uwarunkowania prawne funkcjonowania podmiotów prowadzących prace badawcze i rozwojowe i relacje, jakie mają łączyć podmioty tego typu z przedsiębiorcami wykorzystującymi w praktyce efekty prac badawczo-rozwojowych. Jedną z prób stworzenia regulacji prawnych tworzących sprzyjający klimat dla działań innowacyjnych było przyjęcie ustawy o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej [1], zawierającej nową kategorię podmiotów działających w sferze badań i rozwoju w postaci centrów badawczo-rozwojowych (CBR).

2. ZALETY I WADY FUNKCJONOWANIA CENTRÓW BADAWCZO-ROZWOJOWYCH

W intencji ustawodawcy centra badawczo-rozwojowe miały stać się podmiotami znacznie efektywniejszymi w zakresie prowadzonej działalności badawczo-rozwojowej od istniejących od wielu lat jednostek badawczo-rozwojowych, a ich działalność miała koncentrować się na usługach badawczo-rozwojowych i ich praktycznym wykorzystaniu. Natomiast z uwagi na rozbudowane procedury aplikowania o uzyskanie statusu centrum badawczo-rozwojowego i dość restrykcyjne warunki jego utrzymania m.in. 20% udział przychodów netto (bez podatku od towarów i usług) ze sprzedaży własnych usług badawczo-rozwojowych w przychodach ogółem, a przede wszystkim w zestawieniu z nimi relatywnie niewielkie korzyści, forma ta nie cieszy się uznaniem przedsiębiorców. Niskie

zainteresowanie tą formą wspierania działań innowacyjnych obrazuje liczba przedsiębiorców, którzy uzyskali status centrum badawczo-rozwojowego. Od wejścia w życie ustawy o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej status uzyskało 20 przedsiębiorstw [2], z czego zdecydowana większość uzyskała status CBR w wyniku komercjalizacji jednostek badawczo-rozwojowych.

Co istotne - podstawową barierą uzyskania i późniejszego utrzymania statusu centrum badawczo-rozwojowego nie jest sama wysokość udziału przychodów netto ze sprzedaży własnych usług badawczo-rozwojowych w przychodach ogółem, ale fakt, iż do przychodów ze sprzedaży własnych usług badawczo-rozwojowych nie zalicza się przychodów z usług badawczo-rozwojowych o charakterze dotacyjnym, w tym cieszących się dużą popularnością wśród przedsiębiorców projektów celowych i rozwojowych.

Natomiast niewątpliwą korzyścią z posiadania statusu CBR jest zaliczenie do grona jednostek naukowych, co daje prawo do ubiegania się o znaczną część środków finansowych przeznaczonych na naukę, w tym również możliwość otrzymywania dotacji statutowej, oczywiście pod warunkiem uzyskania I lub II kategorii, w grupie jednorodnych jednostek naukowych, według kategoryzacji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Status CBR potwierdza również posiadanie kompetencji do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych, co jest szczególnie doceniane w kontaktach z partnerami zagranicznymi.

Ponadto wymiernymi profitami z uzyskania statusu CBR są zwolnienia z podatków: od nieruchomości [3], rolnego [4] i leśnego [5], w odniesieniu do przedmiotów opodatkowania zajętych na cele prowadzonych badań i prac rozwojowych oraz możliwość tworzenia funduszu innowacyjności. Zwolnienia od podatku od nieruchomości, rolnego oraz leśnego stanowią pomoc de minimis i ograniczone są limitem wynoszącym 200.000 EUR w okresie 3-letnim [6].

Fundusz innowacyjności tworzy się z comiesięcznego odpisu wynoszącego nie więcej niż 20% przychodów uzyskanych przez centrum badawczo-rozwojowe w danym miesiącu. Fundusz ten obciąża koszty działalności centrum badawczo-rozwojowego. Odpisy te podlegają zaliczeniu do kosztów uzyskania przychodów działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę, przyczyniając się tym samym do zmniejszenia obciążeń z tytułu podatku dochodowego już w momencie dokonania odpisu. Środki funduszu można wykorzystać na pokrycie kosztów prowadzenia badań i prac rozwojowych oraz kosztów związanych z uzyskaniem patentu na wynalazek. Fundusz innowacyjności musi być gromadzony na odrębnym rachunku bankowym, a środki niewykorzystane w trakcie roku podatkowego, w którym zostały przekazane do tego funduszu lub w ciągu roku podatkowego następującego po tym roku, zalicza się do przychodów podatkowych.

Przyjęte przez ustawodawcę narzędzie mające stymulować innowacyjność, w postaci funduszu innowacyjności, choć niewątpliwie korzystne, nie do końca dostosowane jest do specyfiki prac badawczo-rozwojowych (cykle wieloletnie). Ponadto nie bierze się pod uwagę kondycji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych funkcjonujących w sferach naukowych (konieczność zamrażania środków funduszu na wyodrębnionym rachunku bankowym).

Podsumowując - prowadzenie działalności w sferach badawczo-rozwojowych jako centrum badawczo-rozwojowe jest mniej korzystne niż funkcjonowanie jako jednostka badawczo-rozwojowa. Jednostki badawczo-rozwojowe nie mają bowiem ograniczeń w aplikowaniu o środki finansowe przeznaczone na naukę, posiadają również znacznie szerszy wachlarz zwolnień i preferencji podatkowych, niedostępnych dla centrów badawczo-rozwojowych i nie muszą co rok ubiegać się o utrzymanie statusu. Natomiast z punktu widzenia rachunku ekonomicznego posiadanie statusu centrum badawczo-rozwojowego tworzy i tak niewątpliwą przewagę konkurencyjną nad spółkami nieposiadającymi takiego statusu.

Stworzenie regulacji prawnych tworzących przyjazne otoczenie wokół przedsiębiorców jest koniecznością w polskiej rzeczywistości gospodarczej i jest warunkiem niezbędnym do przyspieszenia procesów zwiększania konkurencyjności względem podmiotów zagranicznych. Natomiast należy te regulacje dostosować do potrzeb odbiorców tak, aby środki przeznaczane na badania i rozwój mogły być optymalnie wykorzystywane. Wydaje się również oczywiste, iż największe preferencje powinny uzyskiwać podmioty, które cechuje wysoki wskaźnik wykorzystania w praktyce efektów prac badawczo-rozwojowych.

3. ROLA OBRUM SP. Z O.O. JAKO CENTRUM BADAWCZO-ROZWOJOWEGO W GRUPIE BUMAR

Na podstawie „Strategii konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007–2012” [7] Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych w Gliwicach został w 2008 roku przekształcony z jednostki badawczo-rozwojowej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, uzyskując równocześnie status centrum badawczo-rozwojowego. Kolejnym etapem procesu przekształceń było włączenie w końcu 2009 roku Spółki OBRUM do Grupy Bumar.

Komercjalizacja i późniejsze zmiany własnościowe stanowią ogromne wyzwanie dla OBRUM, podmiotu funkcjonującego przez lata jako jednostka badawczo-rozwojowa. Oczekuje się, że Spółka, jako centrum badawczo-rozwojowe będzie motorem innowacyjności w Grupie Bumar, dawcą dla spółek produkcyjnych Grupy rozwiązań i produktów nowoczesnych i zarazem dobrze sprzedających się zarówno na rynkach krajowych, jak i zagranicznych. Aby sprostać nowym wyzwaniom, OBRUM sp. z o.o. w okresach poprzedzających zmiany własnościowe przeszedł gruntowną restrukturyzację sfery badawczo-rozwojowej, sfery zatrudnienia i restrukturyzację przestrzenną. Efekty podjętych działań doprowadziły do ustabilizowania sytuacji ekonomiczno-finansowej, ale przede wszystkim zaowocowały wykreowaniem szeregu tematów mogących w niedalekiej przyszłości poszerzyć ofertę produktową Grupy Bumar.

Spółka OBRUM gotowa jest na przyjęcie wyzwania, jakim jest prowadzenie obsługi badawczo-rozwojowej dywizji Bumar-Ląd, która zgodnie ze Strategią Grupy Bumar [8] ma powstać w strukturach Grupy, wykorzystując przy tym swoje atuty, jakimi są niewątpliwie status centrum badawczo-rozwojowego, możliwość realizacji projektów w pełnym cyklu badawczo-rozwojowym i rozbudowane kontakty ze sferą nauki. Przy czym z wieloletniego doświadczenia OBRUM sp. z o.o. w prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych wynika, że szczególnie istotna jest możliwość realizacji prac w obrębie jednostki - od fazy dokumentacyjnej, aż do fazy materialnej, obejmującej budowę modelu i prototypu, bowiem bez właściwego przygotowania do procesu wdrożenia, koszty i czas realizacji w tej ostatniej fazie zdecydowanie rosną.

Należy jednak rozważyć, czy centra badawczo-rozwojowe powinny koncentrować się tylko na obsłudze spółek dywizji, w której będą funkcjonować, czy też może powinny mieć charakter bardziej multidyscyplinarny i wspierać również pozostałe spółki Grupy. Za drugim rozwiązaniem przemawia między innymi fakt, że koszty nowoczesnego prowadzenia prac badawczo-rozwojowych są niezwykle wysokie i posiadanie zdywersyfikowanej grupy odbiorców pozwala na zwiększenie bezpieczeństwa prowadzenia działalności gospodarczej.

4. PODSUMOWANIE

Rolą centrów badawczo-rozwojowych wchodzących w skład Grupy Bumar powinno być nie tylko bieżące śledzenie trendów rynkowych, ale również prowadzenie stałego monitoringu potrzeb produkcyjnych spółek Grupy Bumar w zakresie obsługi badawczo-rozwojowej. Wyniki tego monitoringu powinny stanowić wskazówkę dla centrów badawczo-rozwojowych Grupy, jakie specjalizacje należy rozwijać i które kierunki powinny stanowić priorytet w pozyskiwaniu i inwestowaniu środków finansowych. Centra badawczo-rozwojowe muszą stanowić realne wsparcie potencjału produkcyjnego Grupy, prowadząc kompleksowo prace badawczo-rozwojowe, począwszy od koncepcji, poprzez opracowanie projektu technicznego, wykonawstwo modelu i prototypu, a kończąc na obsłudze technologiczno-konstrukcyjnej procesu wdrożenia w spółce produkcyjnej.

Widoczną barierą w prowadzeniu nowoczesnych prac badawczo-rozwojowych są ograniczone środki finansowe, a wiemy, że cykle badawczo-rozwojowe są niejednokrotnie długotrwałe i angażują znaczne środki finansowe. Dlatego włączenie centrów badawczo-rozwojowych w struktury Grupy Bumar jest działaniem ze wszech miar właściwym - z jednej strony Grupa zyskuje spółki posiadające znaczny potencjał badawczo-rozwojowy i preferencje podatkowo-dotacyjne, wynikające ze statusu CBR, a spółki badawcze otrzymują zaplecze kapitałowe, mogące sfinansować duże i kosztowne programy badawczo-rozwojowe.

5. LITERATURA

- [1] Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. Nr 116, poz. 730).
- [2] Wykaz przedsiębiorców posiadających status centrum badawczo-rozwojowego nadany na podstawie ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. Nr 730, poz. 116) stan na 30.06.2010 r.
- [3] Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 121, poz. 844, z późn. zm.).
- [4] Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2006 r. Nr 136, poz. 969, z późn. zm.).
- [5] Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym (Dz. U. Nr 200, poz. 1682, z późn. zm.).
- [6] Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 379 z 28.12.2006).
- [7] Strategia konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007–2012. Urząd Rady Ministrów, Warszawa 2007.
- [8] Strategia Grupy BUMAR 2008 – 2012. BUMAR sp. z o.o., Warszawa 2008.

THE ROLE AND PLACE OF COMPANIES THAT OWN STATUS OF RESEARCH DEVELOPMENT CENTRES IN NATIONAL ECONOMY

Summary: In the paper, the legal grounds of research-development centres functioning were discussed as well as limitations and advantages that result from having the research-development centre status, using OBRUM sp. z o.o., a Bumar Group company, as an example. The main attention was paid to the role as research-development centres are to play at the market, taking a special attention to tasks assigned to OBRUM Company after inclusion into capital structure of Bumar Group.

Key words: Research-development centre, entrepreneurship, innovation, competitiveness, tax preferences, Bumar Group.

Recenzent: dr inż. Jerzy OLEK